

KATEDRA POMOČNÝCH
VED HISTORICKÝCH
A ARCHIVNICTVÍ

**DĚJEPISNÁ
OLYMPIÁDA
54. ročník –
2024/2025**

Okresní kolo – zadání II. kategorie

Body celkem:	
-----------------	--

Jméno a příjmení:

Tematické zaměření ročníku:

**„Ve středu zájmu člověk aneb Péče o duši a tělo od osvícenství po španělskou chřipku.“
(1740-1920)**

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka pak doplní porota získaný počet bodů. Celkem je možné získat **80 bodů**.

Úkol č. 1

Prohlédněte si obrázky týkající se tenisu a se znalostí doby odpovězte na následující otázky.

A.

Sport byl na sklonku 19. století pro Habsburky důležitá volnočasová aktivita. Fotografie zachycuje přestávku během tenisového zápasu. Na fotce jsou arcivévodkyně Isabella a Žofie Chotková mezi nimi sedí František Ferdinand. Rodinné album

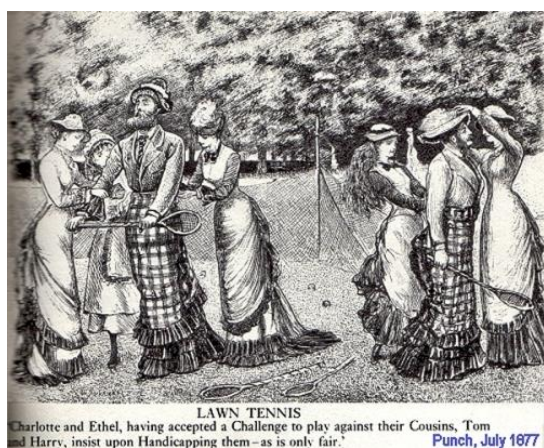
B.

C.

D.

E.

F.

- a) Napište, která společenská vrstva hrála tenis nejčastěji: _____
- b) Napište, která barva byla pro tenisové oblečení nejtypičtější: _____
- c) Napište číslo obrázku, který nejvíce podporuje dobovou ideu, že ženy by měly nosit korzet za jakýchkoli okolností. _____
- d) Napište, která válka svým koncem umožnila první výraznou změnu tenisového dress code pro ženy. _____
- e) Napište písmeno obrázku, ke kterému se nejvíce hodí věta „Teď to bude fér.“ _____
- f) Na kterém obrázku mohla sportovkyně znepokojit publikum odhalenými kotníky a lokty? _____
- g) Který obrázek nejlépe vystihuje proměnu sportu ze záliby na profesionální úroveň? _____
- h) Který obrázek nejlépe dokládá, že sport se stal způsobem odpočinku? _____
- i) Podtrhněte nově objevený proces, který umožnil vylepšení míčků, a tedy i rozvoj tenisu: ionizace, galvanizace, vulkanizace.
- j) Nosili pánové už od počátku historie tenisu speciální sportovní oblečení? _____

5	
---	--

Úkol č. 2

Historik Josef Šusta studoval v devadesátých letech 19. století na vysoké škole a domů se vracel na prázdniny. Přečtěte si jeho vzpomínku, která se váže k roku 1892, a splňte úkol pod textem.

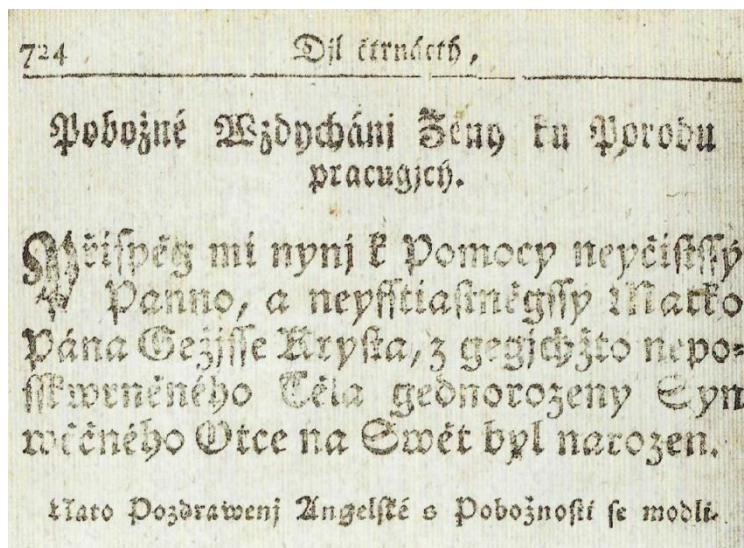
Jako student jsem mohl i v maloměstském prostředí vystupovat s většími nároky. Nebylo nás tehdy v Třeboni mnoho. Naše družnost nebyla ovšem příliš velká. Nedělní korzo na náměstí, tu a tam schůzka v Občanské besedě při hře na kulečníku, jeden dva večery kuželkářské, při nichž se vypilo vědérko piva, podle zvyklosti studentům věnované pivovarem, a případně aranžování taneční zábavy nebo nedělního výletu do tzv. Prátru, pěkné letní restaurace v dubině za Kaprovým rybníkem... Ostatně vyplňovala mi prázdniny mnoho plovárna. Někdy jsem se sestrami a jejich několika družkami hrával k večeru také v zámecké zahradě zdlouhavý kroket. Tenis nebyl ještě znám a přišel k nám až za několik let, stejně jako kopaná pro mladší ročníky. Sportů veřejných ještě vůbec nebylo, pouze v neděli střílela skupina nimrodů o ceny na Střelnici, tam kde dnes v lukách je sportovní hřiště...

- A. Podtrhněte **rovně** činnosti, kterým se student Josef Šusta věnoval v neděli.
- B. Podtrhněte **vlnovkou** činnosti, kterým se student Josef Šusta věnoval pravděpodobně v jiných dnech, než byla neděle.
- C. **Zarámujte** sporty, které nemohl provozovat, protože nebyly ještě rozšířeny.

10	
----	--

Úkol č. 3

Dobře si prohlédněte úryvek tištěného textu z roku 1778.

Přepis hlavního sdělení:

Přispěj mi nyní k pomoci nejčistší Panno, a nejšťastnější Matko Pána Ježíše Krista, z jejíchžto nepoškvrněného Těla jednorozený Syn věčného Otce na Svět byl narozen.

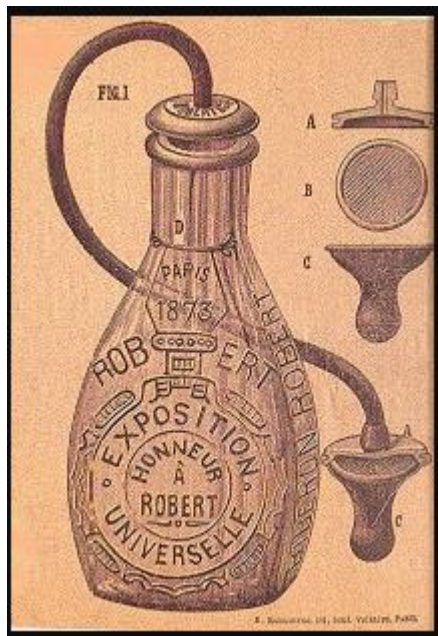
A. Přepište nadpis textu.

B. Napište název literárního útvaru, který tento text reprezentuje.

6

Úkol č. 4

Prohlédněte si obrázek dudlíku z konce 19. stol. a se znalostí doby vyberte tři nejpravděpodobnější tvrzení, která by v té době mohli použít jeho prodejci.

- a) Lahvičky se vyrábí s nejčastějšími jmény dětí.
- b) Nevysiluje děti při sání mléka.
- c) Patentován v roce 1883.
- d) Dovezený přímo z Londýna.
- e) Zaručuje sterilní zdroj potravy.
- f) Představen na první světové výstavě.
- g) Používání dudlíku je nový trend.
- h) Vhodný především pro plnění mateřským mlékem.

3

Úkol č. 5

Přečtěte si dva texty, které se týkají života dětí v první polovině 19. století, a odpovězte na otázky pod texty.

A.

Bylať zásada běžná, že rodiče nemají k dětem svým k nim lásku ukázati, což otce mého v pravém smyslu slova pobuřovalo. Mnoho zkusil pomluv a posměchu, že nás musil míti pořád po boku, že bez nás skutečně býti nemohl, a matce naší velmi za zlé se pokládalo, že nás tak pečlivě strojí, všude s náma sama chodí, nikdy služby s námi na procházku neposílá, především pak, že každému ze svých dětí dopřeje zvláštní pěkně vystlanou postel, což v bohatých domech nebývalo ještě všude obyčejem. A jak krutě, nerozumně a surově bývaly děti při každém sebemenším přestupku, při chybách jediné tím vychováním zpozdlým a nesvědomitým u nich vyvinutých, trestány beze všeho ohledu na jejich stud a čest!

úryvek ze vzpomínek Karoliny Světlé (1830-1899)

B.

Podle zkušenosti zdejšího úřadu jsou stížnosti na příliš časté používání a namáhání dětí v továrnách a z toho pocházející škodlivý vliv na jejich fyzický a duševní vývoj opodstatněny, protože děti jsou zaměstnáním zcela odtrženy od školního vyučování, a tak při stálém styku s nejsprostší a nejméně vzdělanou třídou vyrůstají v hrubosti; jejich nadměrné zaměstnávání od časného rána do pozdního večera musí mít škodlivý a ubíjející vliv na jejich tělesný vývoj a společný styk rozličně starých osob obojího pohlaví z nejnižších vrstev přispívá k nemravnosti...

úryvek ze zprávy Pražského magistrátu z roku 1840

Vyberte ty výroky, které odpovídají některému z výše uvedených textů, a přiřpte k nim příslušné písmeno tohoto textu. Pokud výrok odpovídá oběma textům, zapíšte za něj obě písmena.

- a) Velkým výdobytkem nové doby bylo, že se děti z bohatějších vrstev mohly volně pohybovat po bytě.
- b) V první polovině 19. století nebylo obvyklé, aby děti na procházky doprovázeli rodiče.
- c) Zpráva Pražského magistrátu upozorňuje na ohrožení mravní výchovy mládeže při využívání dětské práce v továrnách.
- d) V bohaté společnosti rodiče bez obav projevovali lásku svým dětem.
- e) Děti zaměstnané v továrnách nenavštěvovaly školní vyučování.

3	
---	--

Úkol č. 6

Přečtěte si úryvek z úpické farní kroniky z roku 1851. Vyberte právě 3 tvrzení, která z textu vyplývají.

„Nelze upřít, že továrny jsou velkým dobrodiním pro zdejší chudou krajinu, protože téměř stovce lidí dávají obživu, ale stojí to mnoho obětí a mnozí rodičové posílají do nich své děti pouze v případě nouze a bídy. V továrnách však děti pustnou na těle a duchu. ...Za dnů našich míchají se továrny do všech řemesel, a tím berou řemeslníkům práci a nahrávají všem možným bohatým spekulantům, jež výrobkům svým zhusta ani nerozumějí.“

- a) V kraji přinášejí továrny zaměstnání pro chudé.
- b) Tovární výroba proniká pouze do některých řemesel.
- c) Práce obecně není vhodná pro děti.

- d) Strojová výroba nahrazuje rukodělnou práci.
e) K založení továrny stačí kapitál, odbornost potřeba není.

3	
---	--

Úkol č. 7

Přečtěte si úryvek ze vzpomínek Aloise Menčíka ml., syna zakladatele tkalcovny z roku 1875 v budově staré hadrárny v Černém dole u Vrchlabí. Popisuje v nich mimo jiné situaci, která byla obvyklá v době zakládání továren nejen v Čechách. Na základě uvedeného úryvku rozhodněte, zda tvrzení vyplývá přímo z textu (zakroužkujte ANO), nebo ne (zakroužkujte NE), případně zda tvrzení ve vzpomínce žádnou oporu nemá (NEUVEDENO).

„Otec plánoval, že na zakoupených mechanických stavech začnou pracovat ruční tkalci, kterých bylo v okolí dostatek. Nicméně tkalci, kteří pracovali doma, si nedokázali zvyknout na rychlý běh mechanických strojů a nesnášeli jejich hluk. Jednoho dne nechali práci stát a vrátili se ke svým ručním stavům. Teprve mladé dívky („tkalčinky“), které otec naverboval, se na mechanických stavech naučily pracovat.“

Podle textu tkalci odešli proto, že dostali málo zapláceno. ANO – NE – NEUVEDENO

Tkalcům vadil jiný pracovní rytmus než ten, na který byli zvyklí. ANO – NE – NEUVEDENO

Tkalci měli jiné pracovní návyky a nebyli schopni se přizpůsobit. ANO – NE – NEUVEDENO

Tovární provoz byl oproti domácí výrobě rychlejší a hlučnější. ANO – NE – NEUVEDENO

Výhodou pro mladé dívky bylo především to, že neměly doposud potřebné pracovní návyky.

ANO – NE – NEUVEDENO

Menčíkova tkalcovna nekonkurovala domácí výrobě. ANO – NE – NEUVEDENO

Úkol č. 8

6	
---	--

Lidé se už v dávné minulosti snažili zbavovat pachových projevů svého těla. Hledali vonné látky, které budou jejich čichu libé, a začali používat řadu vonných tekutin. Přečtěte si charakteristiky některých z nich a do volného rohu rámečku přiřaďte správný název. Dva názvy nevyužijete.

1. Jsem vonná tekutina, kterou poprvé namíchal v 18. století Johann Maria Farina. Rozpustil 1-3% směs vonných látek v 60-70 % lihu a pojmenoval mě po městě, ve kterém se usadil. Moje vůně vydrží 2 hodiny. Velmi brzy jsem se celosvětově rozšířila. Používají mě ženy i muži. Jsem ...

2. Jsem vonná tekutina rostlinného původu. Lidé mě používají určitě od starověku, možná dříve. Vznikám lisováním zastudena. Někdy jsem jen z jednoho druhu rostliny, jindy jsem vonná směs. Nejen voním, některé mé druhy pomohou od bolesti hlavy nebo uklidňují. Jsem...

3. Jsem vonná tekutina, směs esenciálních olejů a dalších aromatických látek rozpuštěná v lihu. Podíl vonných látek mám 20-40 %, jsem ze všech vonných tekutin nejsilnější. Vydržím až 6-8 hodin. Pravděpodobně mě objevili poprvé vyrobili Arabové, ale jisté to není. Jsem...

- a) parfém b) kadidlo c) kolínská voda d) vonný olej e) pačuli

3	
---	--

Úkol č. 9

Podle antropoložky Mary Douglasové se naše idea čistoty skládá ze dvou věcí – z péče o tělesnou hygienu a respektu ke konvencím. Naše vnímání špíny jako nositele patogenů a zárodků nemocí je podle ní velice „nové“. Zaškrtněte správné století, ve kterém podle ní to nové pojetí špíny vzniklo.

- a) 18. století
- b) 19. století
- c) 20. století

2	
---	--

Úkol č. 10

V boji se šířením chorob nám pomáhají úkony, které dnes považujeme za běžné. Většina z nich se ale prosazovala poměrně pozdě a pomalu. Označte jeden úkon, se kterým byste se mohli setkat již kolem roku 1850.

- a) Mytí rukou před vyšetřením pacienta.
- b) Vystavení operačních nástrojů vysokým teplotám.
- c) Pokusy s očkovacími látkami na zvířatech.
- d) Povinné očkování proti neštovicím.

3	
---	--

Úkol č. 11

Léčení bylo v minulosti mnohdy spojeno s vírou v zázrak. Jeden takový se stal čtrnáctiletě Bernadettě Sourbrousové, které se v roce 1858 po dobu čtrnácti dní zjevovala v Lurdách Panna Marie. Díky pokynům zjevení pak Bernadetta ze země vyhrabala kaluž, z níž brzy vznikl léčivý pramen. Z malých Lurd se stalo vyhlášené poutní uzdravující místo.

I na našem území taková místa najdeme a obvykle jsou spojena s kaplí, kostelem či klášterem.

Prohlédněte si obrázky jednotlivých míst a přiřaďte k nim správně název z výběru, doplňte do tabulky, zda léčí místo samotné či léčivá voda (pramen nebo studánka), a dopište kraj, na jehož území se místo nachází.

1.

4.

2.

5.

3.

6.

Místa na výběr:

- a) Zlatá (Zázračná) studánka na Křemešníku
- b) kostel Panny Marie Sněžné v Malenisku u Provodova
- c) Zdislavina studánka u Jablonného v Podještědí
- d) farní kostel Panny Marie Bolestné v Dobré Vodě u Českých Budějovic
- e) klášter Rosa Coeli v Dolních Kounicích
- f) nedostavěný kostel Panny Marie v Panenském Týnci

Obr.	Název (písmeno)	Voda/Místo	Kraj
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

12

Úkol č. 12

Prohlédněte si průčelí jedné z francouzských lékáren vyzdobené patrně na konci 19. stol. a splňte následující úkoly.

a) Opište výraz, podle kterého poznáte, že se jedná o lékárnu. _____

b) Napište, v kterém roce byla lékárna založena. _____

c) Vyberte dvě charakteristiky, které nám napomáhají poznat, že výzdoba pochází z konce 19. stol. a podtrhněte je:

lomený oblouk, rostliny a mušle v historizujícím stylu, čtyřhranné sloupky, styl písma, okna dělená na malé části, motiv lékárenských nádob.

d) V obrázku zakroužkujte symbol, kterým se lékárna odkazuje na své mistrovské schopnosti připravovat léky z darů živé i neživé přírody.

e) V jedné řadě symbolů vidíte dva, které dnes používáme pro označení mužů a žen. Napište, ke kterému oboru, který v sobě spojoval několik pozdějších samostatných oborů jako např. farmacii a chemii, tyto a další symboly v řadě odkazují. _____

f) Křížkem označte právě jeden pár baněk, které mohly sloužit k destilaci.

3

Úkol č. 13

Představte si, že jste lékařem ve Francii v roce 1799, který má léčit skupinu pacientů. Pokuste se podle indicií složených z příznaků a zážitků nemocných každému přiřadit nejpravděpodobnější diagnózu.

Pozor, dvě diagnózy jsou tu navíc.

Charakteristika nemoci	Diagnóza
a) Chantal je občankou Marseille, nikdy nebyla dál než za hranicemi města. Má horečku a tělo pokryté puchýřky. Její bratr měl tuto nemoc minulý rok, naštěstí přežil, ale zůstaly mu po ní ošklivé dolíčky po celém obličeji.	
b) Jean je vojákem, který se právě vrátil z Egypta, kde bojoval po boku Napoleona. Má horečku a tělo pokryté bolestivými puchýřky. Jeden z jeho spolubojovníků na tuto nemoc před dvěma dny zemřel.	
c) Helene je selka z vesnice nedaleko Marseille, kromě toho, že do města vozí mléko na trh, necestuje. Teplotu nemá moc vysokou, ale její ruce jsou pokryté drobnými puchýřky. Říká, že její matka měla jako mladá také takové puchýřky, které jí po čase samy zmizely.	
d) Celine do Marseille přijela z Paříže, kde byla na návštěvě u příbuzných. Má horečku a velké křeče v břiše, několikrát zvracela a má průjem. Puchýřky se jí zatím neobjevily, ale sama říká, že se v Paříži potkala s mužem, který od nich byl značně znetvořený.	

Nemoci na výběr: horečka omladnic, cholera, kravské neštovice, lepra, mor, pravé neštovice.

4

Úkol č. 14

Historik lékařství Erwin Heinz Ackerknecht vydal v roce 1947 přehled „primitivní chirurgie“ domorodých kmenů (zejména z oblastí střední a jižní Ameriky a Afriky), která byla provozována také v námi sledovaném období.

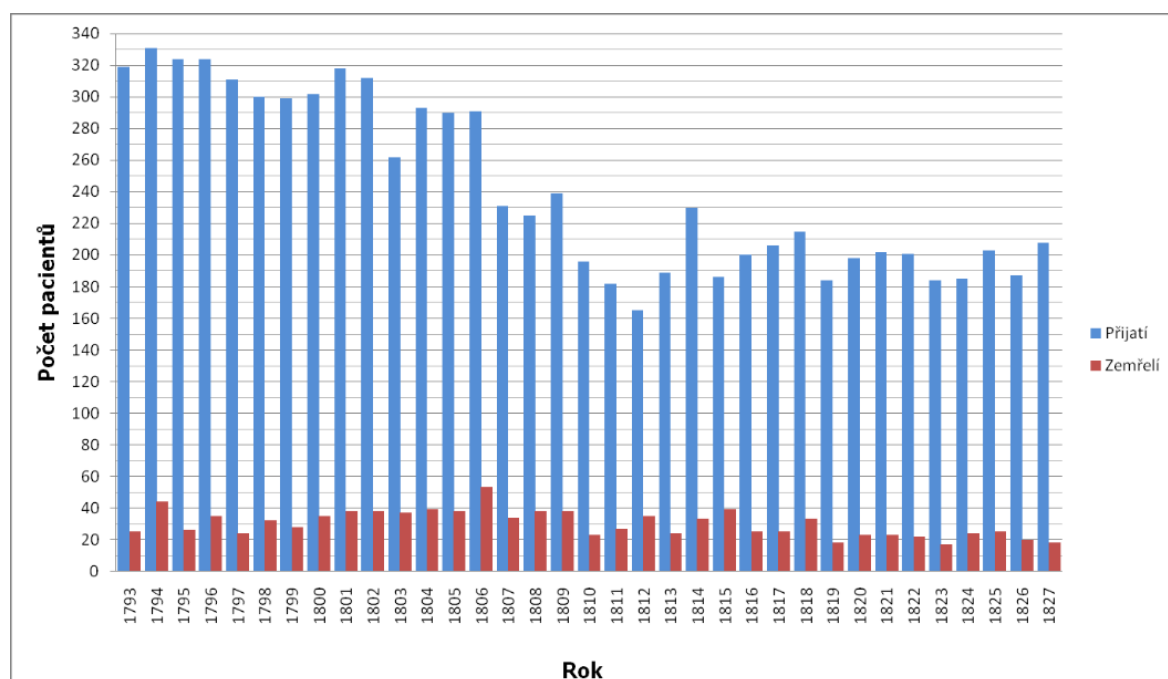
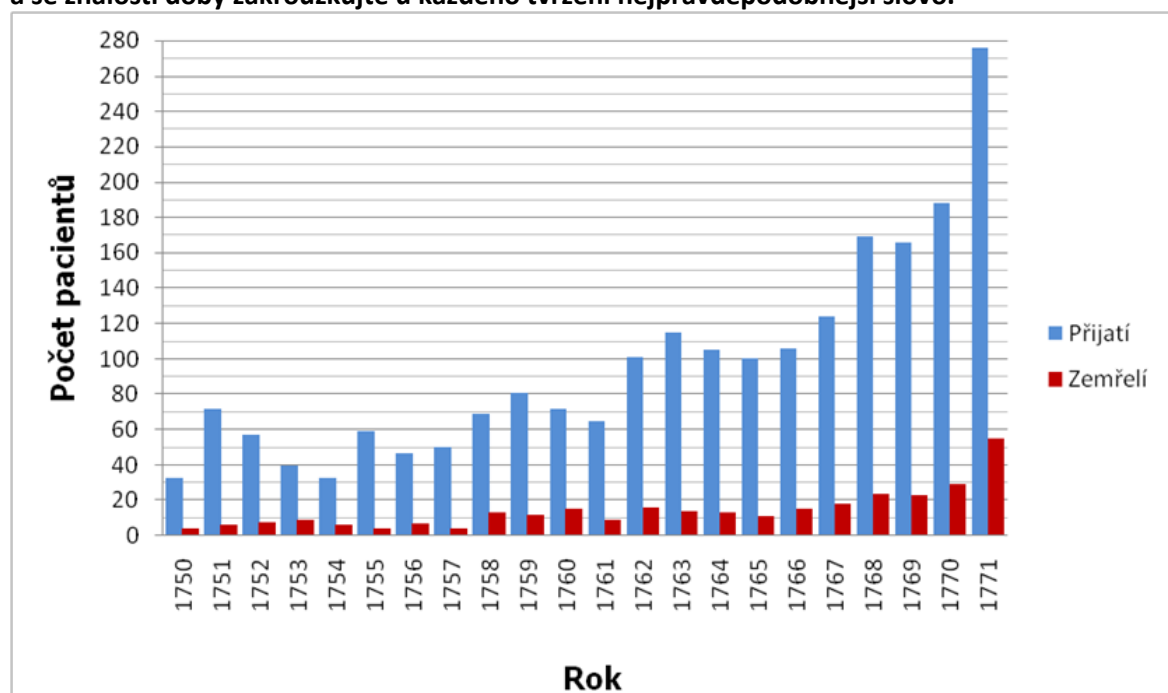
Škrtněte 3 úkony, které mezi zákroky provozované domorodci NEPATŘÍ.

napravování zlomenin – vyjmutí slepého střeva – amputace – trepanace lebky – transplantace – otevření těla např. u abscesu jater – pokusy o císařský řez – operace šedého zákalu

3

Úkol č. 15

Prohlédněte si grafy počtu přijatých a zemřelých pacientů do původně ženského špitálu Alžbětinek v Brně a se znalostí doby zakroužkujte u každého tvrzení nejpravděpodobnější slovo.

- V období 1750–1771 počet přijatých pacientů v podstatě **rostl** / klesal / stagnoval.
- V období 1793–1827 počet přijatých pacientů v podstatě **rostl** / klesal / stagnoval.
- V roce 1827 byl počet přijatých pacientů **vyšší** / nižší / stejný než v roce 1750.
- Procentuální poměr pacientů, kteří zemřeli, byl oproti přijatým pacientům po obě sledovaná období v podstatě **rostoucí** / klesající / stagnující.

e) Z nabídky níže podtrhněte jednu událost, která v dané době **NEMOHLA** výrazně ovlivnit vývoj počtu přijatých pacientů alespoň v jednom sledovaném období.

Nabídka: změny v kapacitě lůžek, rozhodnutí kláštera o přijímání mužů na lůžka, počet ošetřujících sester, vyhlášení povinnosti očkování, časté automobilové havárie, stěhování kláštera do jiných prostor.

f) Z nabídky níže podtrhněte jednu událost, která v dané době **NEMOHLA** ovlivnit vývoj poměru zemřelých pacientů k propuštěným alespoň v jednom sledovaném období.

Nabídka událostí: požár klášterní lékárny, tažení francouzské armády kolem Brna, zavedení infuzí, víra přijatých pacientů, ekonomická situace Rakouského císařství, patronát zkušeného lékaře.

3

Úkol č. 16

Lékařství se vždy inspirovalo arabskými, egyptskými či řeckými spisy a také lidovým léčitelstvím. Historik lékařství Richard Gordon v roce 1993 došel k závěru, že opravdu velkých objevů má moderní medicína 12. Označte „fajfkou“ ve výčtu těchto objevů ty, které spatřily světlo světa v námi sledovaném období 1740-1920 či dříve. Prázdná zůstanou pouze políčka objevů po roce 1920.

Objev	„fajfka“	Objev	„fajfka“
krevní oběh (Harvey)		rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)	
objev DNA (Crick, Watson)		antisepse (Lister)	
evoluční teorie (Darwin)		biochemické sloučeniny (Domagk)	
anestezie (Lister)		princip očkování (Jenner)	
vitaminy (Hopkins)		funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)	
objev mikrobů (Pasteur, Koch)		psychiatrie (Freud)	

4

Úkol č. 17

Stephané Tanier se u jednoho ze svých léčebných postupů inspiroval u chovatelů exotického ptactva. Ke kterým výsledkům tento léčebný postup vedl? Označte jednu správnou odpověď.

- a) Ke snížení úmrtnosti dvojčat.
- b) Ke snížení úmrtnosti předčasně narozených dětí.
- c) Ke snížení úmrtnosti při porodech dětí koncem pánevním.
- d) Ke snížení úmrtnosti podvyživených kojenců.

2

Úkol č. 18

Mary Wollstonecraft Shelleyová napsala v roce 1818 hororový román o stvoření umělého člověka s názvem *Frankenstein, nebo moderní Prometheus*. Kniha vypráví příběh mladého vědce Viktora Frankensteina, který z ostatků několika lidí stvoří ohybné monstrum s nadlidskou silou. Tento román se stal velmi populární i díky tomu, že odkazoval na nové objevy Luigiho Galvaniho. Vyberte z fiktivní recenze tohoto díla úryvek, který nejvíce odpovídá tehdejší vědeckým poznatkům.

- a) Doktor Frankenstein oživí své monstrum pomocí procesu zvaného galvanismus, který byl v té době velice populární. Díky němu bylo prokázáno, že těly živočichů prochází elektrická energie. Všeobecné nadšení z objevu této živočišné elektřiny jistě přispělo k veliké úspěšnosti románu. Později se našli tací, kteří danou energii dokázali znovu obhájit, dokonce i změřit. Ale že by se s její pomocí dala oživit mrtvá těla, se nikdy neprokázalo.

b) Popularita procesu galvanismu vedla k dobrému přijetí románu u veřejnosti. Kdekdo uvěřil, že s pomocí tohoto procesu jde opravdu oživit mrtvé. Nicméně těsně po vydání románu Alessandro Volta jasně prokázal, že nic jako živočišná energie neexistuje, což chvilkově vedlo k poklesu tržeb z prodeje díla. Ovšem své místo na slunci si román vydobyl i barvitými zápletkami a skvělým jazykem. A tak, navzdory zcela pomýlené a dávno překonané teorii galvanismu, se autorčina prvotina prodává dodnes.

c) Hlavní zápleтка románu využívá nově objevený proces galvanismu, který dovádí k dokonalosti. S jeho pomocí totiž doktor Frankenstein oživí své monstrum. I když se to dnes může zdát přitažené za vlasy, podobné myšlenky byly v té době běžné. Alessandro Volta totiž při pokusech na žábách objevil dosud nepopsané elektrické vzruchy, které nazval živočišnou elektřinou a nahradil jimi teorii zvířecího ducha. Luigi Galvani pak vynalezl přístroj, který tuto tělesnou elektřinu dokázal změřit.

2	
---	--

Úkol č. 19

Také sir Arthur Conan Doyle se ve svých knihách opíral o vědecké poznání v oboru lékařství.

V roce 1887 vydal svou první knihu o detektivu Sherlocku Holmesovi, poslední vyšla v roce 1927. Tento talentovaný detektiv si uměl všimnout detailů a maličkostí. Označte tři věty, které Holmes při vyšetřování použil.

- a) Při závěrečném vysvětlení: „*Jak prosté, milý Watsone, její genetická stopa se shodovala s kůží pod nehty oběti.*“
- b) Při ohledání místa činu: „*V rohu je otisk mužského palce – to má nejspíš na svědomí listonoš.*“
- c) Při ohledání místa činu: „*Watsone, vezměte tu magnetofonovou pásku s sebou, zkusím ji v laboratoři znovu slepit a přehrát.*“
- d) Při chemickém pokusu po ohledání těla: „*Jestli tenhle papír zůstane modrý, všechno je v pořádku. Jestli ale zčervená, bude to jednoho člověka stát život.*“
- e) Při ohledání místa činu: „*Je vskutku zarážející, jak rychle tyto barevné fotografie vybledly po okrajích. Z toho lze usoudit, že byly původně vystavené v zákrytu.*“
- f) Ve své dílně: „*Díky jemnému modelování pomocí kaučuku teď můžete pohlédnout do tváře nebohé oběti.*“
- g) Při zkoumání předmětů doličných: „*To, že ve starcově rukopise chybí tečky nad, i', je také velice charakteristické.*“
- h) Při vědeckém měření: „*Rozpad izotopu uhlíku je pozoruhodně krátký, je tedy patrné, že nejde o nic jiného než o falsifikát.*“

3	
---	--

Celkem:

80	
----	--

Rozřazovací otázka:

Přečte si jednotlivé výroky a rozhodněte o jejich správnosti.

- V první polovině 19. století byla běžná sterilizace operačních nástrojů. ANO – NE
- Před Velkou francouzskou revolucí se běžně očkovalo proti neštovicím. ANO – NE
- Tuberkulóza a plicní choroby byly hlavní příčinou úmrtí továrních dělníků v textilkách v 1. polovině 19. století. ANO – NE
- Pokřivená páteř, deformovaná pánev a zničená kolena byly důsledkem ruční práce v řemeslnických dílnách. ANO – NE
- Již na konci 18. století byl pro medicínu významný objev paprsků X. ANO – NE
- V roce 1841 se poprvé objevil na světové výstavě mimo jiné také dudlík. ANO – NE
- Slovo „tkalčinky“ označovalo rehabilitační nástroje v německých lázních. ANO – NE
- Návštěvník Londýna se mohl již v 70. letech 19. století účastnit tenisového turnaje ve Wimbledonu. ANO – NE
- Léčba strumy se začala prosazovat v prvních letech po ukončení krymské války. ANO – NE
- V období biedermeierovského klidu se v habsburské monarchii začala prosazovat průmyslová revoluce. ANO – NE

10	
----	--

KATEDRA POMOČNÝCH
VED HISTORICKÝCH
A ARCHIVNICTVÍ

**DĚJEPISNÁ
OLYMPIÁDA
54. ročník –
2024/2025**

Okresní kolo – řešení II. kategorie

Tematické zaměření ročníku:

**„Ve středu zájmu člověk aneb Péče o duši a tělo od osvícenství po španělskou chřipku.“
(1740-1920)**

Číslo otázky	Správná odpověď	Způsob hodnocení	Počet bodů
1	a) možno uznat: šlechta / horní vrstva / měšťané / bohatí; b) bílá; c) D., možno uznat E.; d) první světová válka / Velká válka; e) E.; f) C.; g) F., možno uznat C.; h) D., možno uznat i B., i) vulkanizace; j) NE.	Každá správná odpověď 0,5 bodu	5
2	A. Rovně podtrženo: nedělní korzo (procházka) po náměstí; výlet do Prátru; střelba nimrodů o ceny na Střelnici B. Vlnovkou: kulečnick; kuželky; aranžování taneční zábavy; plovárna; kriket. <i>Pozn: podtrhnout mohou i vypití vědérka piva, není ale bodově ohodnoceno.</i> C. Záramováno: tenis; kopaná.	A. 3 body B. 5 bodů C. 2 body	10
3	A. Pobožné vzdychání ženy ku porodu pracující. (každé slovo = 1 bod, ku porodu = 1 slovo) B. Modlitba	A. 5 bodů B. 1 bod	6
4	b), f), g).	Každá správná 1 bod	3
5	b) A	Každá správná	3

	c) B e) B					1 bod																																				
6	a), d), e).					Správná 1 bod	3																																			
7	NE/ ANO/ ANO/ ANO/NEUVEDENO/NEUVEDENO					Správná 1 bod	6																																			
8	1–c); 2 - d); 3 - a)					Správná 1 bod	3																																			
9	b)					Správná 2 body	2																																			
10	d)					Správná 3 body	3																																			
11	<table><tr><td></td><td>obrázek</td><td>název (písmeno)</td><td>voda/ místo</td><td>kraj</td></tr><tr><td>1</td><td></td><td>b)</td><td>voda</td><td>Zlínský</td></tr><tr><td>2</td><td></td><td>e)</td><td>místo</td><td>Jihomoravský</td></tr><tr><td>3</td><td></td><td>d)</td><td>voda</td><td>Jihočeský</td></tr><tr><td>4</td><td></td><td>c)</td><td>voda</td><td>Liberecký</td></tr><tr><td>5</td><td></td><td>f)</td><td>místo</td><td>Ústecký</td></tr><tr><td>6</td><td></td><td>a)</td><td>voda</td><td>Vysočina</td></tr></table>						obrázek	název (písmeno)	voda/ místo	kraj	1		b)	voda	Zlínský	2		e)	místo	Jihomoravský	3		d)	voda	Jihočeský	4		c)	voda	Liberecký	5		f)	místo	Ústecký	6		a)	voda	Vysočina	Přiřazení místa za 1 bod = 6 bodů Místo/voda a kraj za 0,5 = 6 bodů	12
	obrázek	název (písmeno)	voda/ místo	kraj																																						
1		b)	voda	Zlínský																																						
2		e)	místo	Jihomoravský																																						
3		d)	voda	Jihočeský																																						
4		c)	voda	Liberecký																																						
5		f)	místo	Ústecký																																						
6		a)	voda	Vysočina																																						
12	a) Pharmacie b) 1683 c) rostliny a mušle v historizujícím stylu, styl písma (počítá se jen celá správně) d) Zakroužkovaný bude strom omotaný hadem.					Každá správná 0,5 bodu	3																																			

	e) alchymie f) Baňky první zprava, které jsou na sobě, jsou spojené hrdly, stojí na kamnech.																																																											
13	a) pravé neštovice, b) mor, c) kravské neštovice, d) cholera			Každá správná 1 bod	4																																																							
14	Je škrtnuto: vyjmutí slepého střeva, transplantace, operace šedého zákalu			Každá správná 1 bod	3																																																							
15	Rostl / klesal / vyšší / stagnoval / časté automobilové havárie / zavedení infuzí.			Každá správná 0,5 bodu	3																																																							
16	<table><tr><td>Objev</td><td></td><td>Objev</td><td></td></tr><tr><td>krevní oběh (Harvey)</td><td></td><td>rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)</td><td></td></tr><tr><td>objev DNA (Crick, Watson)</td><td></td><td>antisepse (Lister)</td><td></td></tr><tr><td>evoluční teorie (Darwin)</td><td></td><td>biochemické sloučeniny (Domagk)</td><td></td></tr><tr><td>anestezie (Lister)</td><td></td><td>princip očkování (Jenner)</td><td></td></tr><tr><td>vitaminy (Hopkins)</td><td></td><td>funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)</td><td></td></tr><tr><td>objev mikrobů (Pasteur, Koch)</td><td></td><td>psychiatrie (Freud)</td><td></td></tr></table> správné odpovědi jsou šedé Poznámky: Nový Freudův obor byl uznám až po skončení sledovaného období, ale jeho klíčové spisy do tohoto období spadají, vyšly dříve, proto je označení Freuda správné. Naopak otázka vitamínů je v doporučené literatuře spojena až s udělením Nobelovy ceny 1939 právě s Hopkinsem.	Objev		Objev		krevní oběh (Harvey)		rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)		objev DNA (Crick, Watson)		antisepse (Lister)		evoluční teorie (Darwin)		biochemické sloučeniny (Domagk)		anestezie (Lister)		princip očkování (Jenner)		vitaminy (Hopkins)		funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)		objev mikrobů (Pasteur, Koch)		psychiatrie (Freud)		<table><tr><td>Objev</td><td></td><td>Objev</td><td></td></tr><tr><td>krevní oběh (Harvey)</td><td></td><td>rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)</td><td></td></tr><tr><td>objev DNA (Crick, Watson)</td><td></td><td>antisepse (Lister)</td><td></td></tr><tr><td>evoluční teorie (Darwin)</td><td></td><td>biochemické sloučeniny (Domagk)</td><td></td></tr><tr><td>anestezie (Lister)</td><td></td><td>princip očkování (Jenner)</td><td></td></tr><tr><td>vitaminy (Hopkins)</td><td></td><td>funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)</td><td></td></tr><tr><td>objev mikrobů (Pasteur, Koch)</td><td></td><td>psychiatrie (Freud)</td><td></td></tr></table>	Objev		Objev		krevní oběh (Harvey)		rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)		objev DNA (Crick, Watson)		antisepse (Lister)		evoluční teorie (Darwin)		biochemické sloučeniny (Domagk)		anestezie (Lister)		princip očkování (Jenner)		vitaminy (Hopkins)		funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)		objev mikrobů (Pasteur, Koch)		psychiatrie (Freud)		8 správných odpovědí = 4 body 6 správných = 3 body 4 správné odpovědi = 2 body 2 správné odpovědi = 1 bod 1 odpověď - 0 bodů	4
Objev		Objev																																																										
krevní oběh (Harvey)		rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)																																																										
objev DNA (Crick, Watson)		antisepse (Lister)																																																										
evoluční teorie (Darwin)		biochemické sloučeniny (Domagk)																																																										
anestezie (Lister)		princip očkování (Jenner)																																																										
vitaminy (Hopkins)		funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)																																																										
objev mikrobů (Pasteur, Koch)		psychiatrie (Freud)																																																										
Objev		Objev																																																										
krevní oběh (Harvey)		rentgen a radium (Röntgen, Curiovi)																																																										
objev DNA (Crick, Watson)		antisepse (Lister)																																																										
evoluční teorie (Darwin)		biochemické sloučeniny (Domagk)																																																										
anestezie (Lister)		princip očkování (Jenner)																																																										
vitaminy (Hopkins)		funkce endokrinních žláz (Bernard, Cushing)																																																										
objev mikrobů (Pasteur, Koch)		psychiatrie (Freud)																																																										
17	b)			Správná 2 body	2																																																							
18	a)			Správná 2 body	2																																																							
19	b), d), g).			Každá správná 1 bod	3																																																							
	Celkem				80																																																							
Roz- řazov.	NE/NE/ANO/NE/NE/NE/NE/ANO/NE/ANO			Každá správná 1 bod	10																																																							

Poznámka:

Při shodě bodů dále rozhoduje počet bodů u **rozřazovací otázky (max.10)**.

Pokud dojde ke shodě bodového hodnocení i po rozřazovací otázce, rozhoduje **dále součet získaných bodů v otázkách 10, 13,16 (max.11)**.

Zdroje otázek

Č. ot.	Zdroje
1	Zdroje obrázků: A., E.: https://witness2fashion.wordpress.com/tag/george-du-maurier-artist-tennis-cartoon/ D., F.: https://www.theguardian.com/lifeandstyle/gallery/2011/jun/20/wimbledon-fashion-history-in-pictures B. VOCELKA, Karl a HELLER, Lynne. Soukromý svět Habsburků: život a všední dny jednoho rodu. Plzeň: Plejáda, 2011, s. 74. C. https://fiveminutehistory.com/the-art-of-womens-tennis/ .
2	KVIRENC, J., KUNSTOVÁ, E., <i>České dějiny do roku 1914, Historie v dokumentech</i> , Dialog, 2006, str. 196.
3	STÁTNÍKOVÁ, P., REMEŠ, P., <i>Ludmila Kapalínová porodní bába sobínská. Od sousedské asistence k institucionálnímu porodnictví v Praze a okolí</i> , Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2017, str. 52, obrázek č. 28.
4	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 120. Zdroj obrázku: https://www.histoire-du-biberon.com/ImagesListe/Robert/SpeRobert04.jpg .
5	KVIRENC, J., KUNSTOVÁ, E., <i>České dějiny do roku 1914, Historie v dokumentech</i> , Dialog, 2006, str. 159-160.
6	NEBŘENSKÝ, Z., <i>Katedrály industriálního věku. Textilní továrny a sociální otázky v českých zemích. 1884–1914</i> , NLN, Praha: 2019, s. 87.
7	NEBŘENSKÝ, Z., <i>Katedrály industriálního věku. Textilní továrny a sociální otázky v českých zemích. 1884–1914</i> , NLN, Praha: 2019, s. 93.
8	RYCHLÍK, M., <i>Dějiny lidí</i> , Praha: Academia, 2022, str. 203–207.
9	RYCHLÍK, M., <i>Dějiny lidí</i> , Praha: Academia, 2022, str. 131-137.
10	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 41, 95–108.
11	Faktografie: RYCHLÍK, M., <i>Dějiny lidí</i> , Praha: Academia, 2022, str. 179-185. Obrázky: Panenský Týnec https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/54/PanenskyTynek.jpg Rosa Coeli https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1b/Rosa_Coeli01.JPG Farní kostel Marie Bolestné na Dobré Vodě https://cs.wikipedia.org/wiki/Dobr%C3%A1_Voda_u_%C4%8Cesk%C3%BDch_Bud%C4%9Bjovic#/media/Soubor:Dobr%C3%A1_Voda_-_kostel_PM_Bolestn%C3%A9.jpg Zdislavina studánka https://epochanacestach.cz/zdislavina-studanka-uzdravuje-dodnes-nemocne/ Poutní kostel Panny Marie Sněžné Malenisko https://cs.wikipedia.org/wiki/Malenisko#/media/Soubor:Malenisko1.JPG Zlatá studánka na Křemešníku https://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1hra%C4%8Dn%C3%A1_stud%C3%A1nka_(K%C5%99eme%C5%A1n%C3%ADk)#/media/Soubor:Zlat%C3%A1_stud%C3%A1nka_na_K%C5%99eme%C5%A1n%C3%ADku.JPG
12	Zdroj obrázku: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:History_of_pharmacy#/media/File:Detail_of_the_timpanum_above_the_front_of_the_pharmacy_of_J._Wellcome_V0029802.jpg
13	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 37–55.

14	RYCHLÍK, M., <i>Dějiny lidí</i> , Praha: Academia, 2022, str. 139-145.
15	BERNARD, T., Profesionalizace zdravotnictví od osvícenství do konce 19. století na příkladu města Brna, bakalářská práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, Brno 2016, 54 s., zde s. 15 a 26.
16	RYCHLÍK, M., <i>Dějiny lidí</i> , Praha: Academia, 2022, str. 195-201.
17	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 119.
18	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 136.
19	FABIANI, Jean-Noël, <i>Neuvěřitelné dějiny lékařství</i> , Praha: XYZ, 2020, s. 208. Zdroje úryvků: Příběhy Sherlocka Holmese, dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/85/pribehy_sherlocka_holmese.pdf , s. 18. Vzpomínky na Sherlocka Holmese, dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/76/vzpominky_na_sherlocka_holmese.pdf , s. 133, 196.
Rozř.	Jde o průřez otázkami 1-19. Zdroje jsou tedy výše.